

היהודים בגרמניה הנאצית

1933 - 1938

יהודי גרמניה בשנים 1933 - 1939

השואה, קרי: ההשמדה השיטתית של יהודי אירופה, לא התחוללה מיד.

המדיניות של היטלר כלפי היהודים שבתחומי שליטתו, בתחילה רק בגרמניה, החריפה בהדרגה. תקופת הזמן שבין 1933, מאז עליית היטלר לשלטון, ועד פרוץ מלחמת העולם השנייה בשנת 1939 – היא תקופה מובחנת שבה זכויותיהם של יהודי גרמניה נשללו בזה אחר זה, אך החיים עוד נמשכו כסדרם. השמיים התקדרו, אך באותם שנים, איש לא דמיין את עוצמת הסופה העתידה לפרוץ.

1933

בידוד חברתי

בידוד חברתי

1933

יום החרם הכלכלי
החוק להחזרת הפקידות...
שריפת הספרים

ינואר 1933:
עליית היטלר
לשלטון

הפרדה גזעית

1935

חוקי נירנברג
אריזציה
בידוד חברתי

**נישול כלכלי
ואלימות פיזית**

1938

החרפת האריזציה
גירוש זבונישין
ליל הבדולח

ספטמבר 1939:
פרוץ מלחמת
העולם השנייה

מפנה

תעמולה אנטי-יהודית

"היזהר - יהודים!"
כרזת רחוב

עם עליית הנאצים לשלטון, החל מצבם של היהודים להידרדר. הפגיעה ההדרגתית של הנאצים ביהודים היתה חלק ממדיניות כוללת ורשמית.

היא לוותה בתעמולה אנטישמית בוטה בהיקף חסר תקדים, פרי פועלו של יוזף גבלס שר התעמולה, בכל האמצעים:

- אמצעי התקשורת – רדיו ועיתונים
- תרבות – קולנוע ותערוכות 'אמנותיות'
- כרזות רחוב

יום החרם הכלכלי

חברי אס אה בחזית חנות יהודית.
"גרמנים שימו לב! חנות זו היא
בבעלות יהודים. יהודים עושים נזק
לכלכלה הגרמנית ומשלמים לעובדים
הגרמנים שלהם שכר רעב."

הפעולה המאורגנת הראשונה היתה
באחד באפריל 1933, ביום שבת.

הנאצים הכריזו על חרם כלכלי כנגד
היהודים, שיימשך יומיים.

החרם לא חויב על פי חוק, ולצורך כך
גויסו אנשי הס"א. הם עמדו בכניסה
לחנויות שבעליהן היו יהודים, וניסו
למנוע מעוברים ושבים להיכנס ולקנות.

החרם נפסק לאחר יום אחד בלבד,
כיוון שהצלתו לא היתה מלאה.

חברי ס"א נאצים תולים כרזה
על חלון בית עסק בבעלות
יהודים, ובה כתוב: "גרמני, הגן
על עצמך. אל תקנה מיהודים".

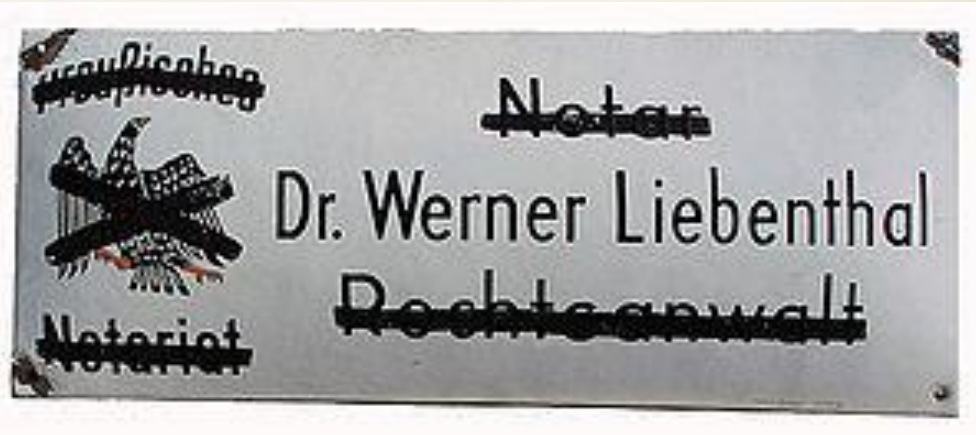
חנות הכלבו של נ. ישראל בברלין,
1 באפריל 1933. חברי האס אה
מחזיקים שלטים שקוראים:
"גרמנים! הגנו על עצמכם! אל
תקנו מיהודים!"

החוק להחזרת הפקידות המקצועית על כנה

ב-7 לאפריל, נחקק לראשונה חוק אנטישמי. בחוק זה, "החוק להחזרת הפקידות המקצועית על כנה", סולקו עובדי מדינה יהודים ממשורותיהם.

ב-25 לאפריל, הוגבל מספר היהודים שיכולים ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה.

שלט המשרד של עורך הדין היהודי ד"ר ורנר ליבנטל, שעבד כנוטריון מטעם המדינה. השלט נצבע בשחור על ידי הנאצים בעקבות החוק, הוסר על ידי ליבנטל, והובא עם עלייתו ארצה ב-1939

איסור על שחיטה כשרה

הנאצים גזרו גם גזירות אנטי-דתיות.

השחיטה הכשרה תוארה באופן מסולף על ידי התעמולה הנאצית כמעשה אכזרי שגורם סבל רב לחיות.

ב-21 באפריל נאסר לבצע שחיטה כשרה בגרמניה.

היו שוחטים שהמשיכו לעבוד בסתר כדי לספק בשר כשר ליהודים שומרי מצוות. עם זאת, מכיוון שיהודים נושלו בהדרגה ממסחר, הפך הדבר לקשה יותר ויותר.

שריפת הספרים

מיליוני ספרים של יהודים וקומוניסטים, ספרים "המאיימים על הרוח הגרמנית", או שהם חלק מ"האינטלקטואליזם היהודי", נשרפו ברחבי גרמניה.

שריפת הספרים

בברלין, מאי 1933

השריפה היתה יוזמה של אגודת

הסטודנטים הגרמנית.

בשריפות השתתפו

פרופסורים

וסטודנטים, ששרפו

בלילה אחד למעלה

מ-20,000 ספרים.

מטרות המדיניות הנאצית בשלב זה

- השפלת היהודים, בידודם, והפרדתם מהחברה ומהתרבות הגרמנית.
- דחיקתם ונישולם של היהודים מבחינה כלכלית – ניצול הרכוש היהודי לתכניות הכלכליות של הרייך (השם שנתנו הנאצים לגרמניה, קיצור ל'רייך השלישי').
- עידוד הגירת היהודים מגרמניה.

1935

הפרדה גזעית

בידוד חברתי

1933

ינואר 1933:
עליית היטלר
לשלטון

יום החרם הכלכלי
החוק להחזרת הפקידות...
שריפת הספרים

הפרדה גזעית

1935

חוקי נירנברג
אריזציה
בידוד חברתי

**נישול כלכלי
ואלימות פיזית**

1938

החרפת האריזציה
גירוש זבונישין
ליל הבדולח

ספטמבר 1939:
פרוץ מלחמת
העולם השנייה

מפנה

חוקי נירנברג

ב-1935 חוקקו חוקי נירנברג, שהפכו את אפליית היהודים לעניין רשמי וגמור.

- **חוק אזרחות הרייך:** נשללה אזרחותם של היהודים, וזכויותיהם נשללו.

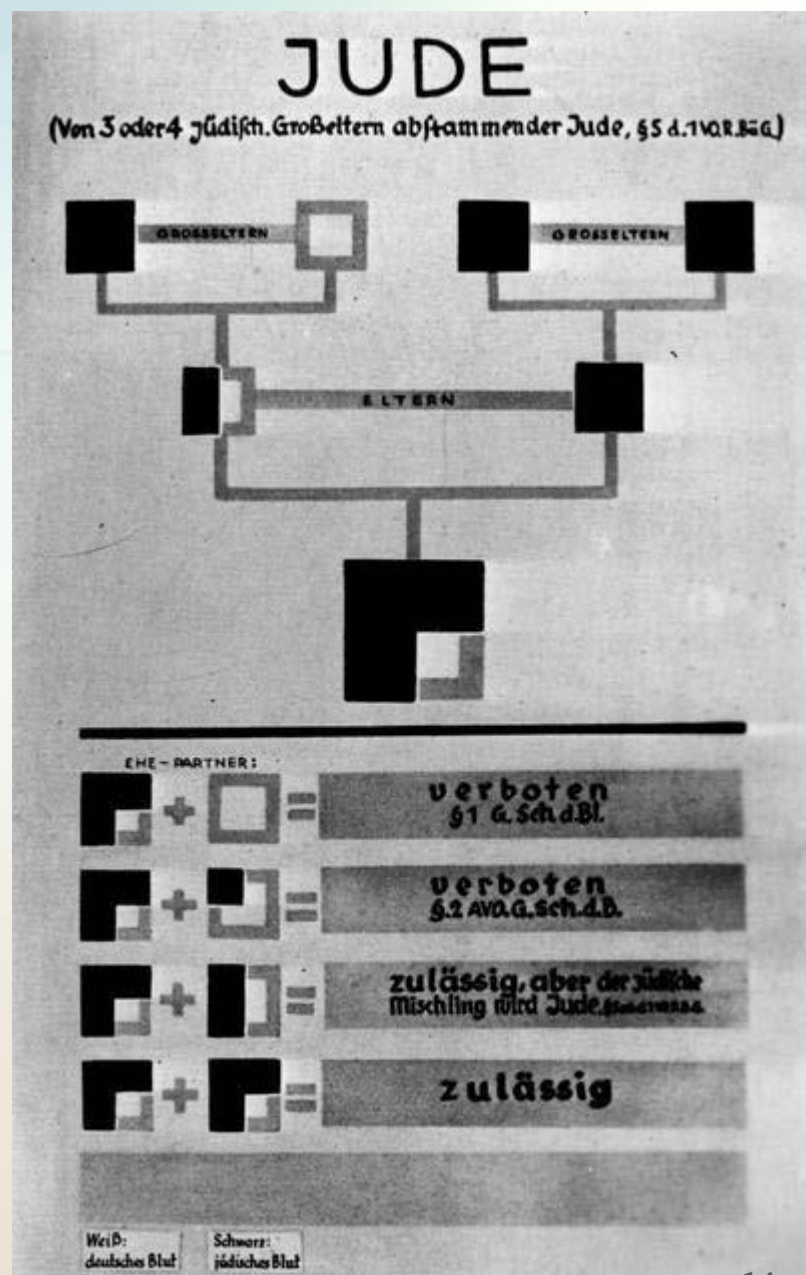
חוק זה ביטל למעשה את האמנציפציה ליהודים, שניתנה עשרות שנים לפני כן ברחבי גרמניה.

- [illegible]

חוקי נירנברג קבעו כי
יהודי הוא מי שהיו לו
שלושה סבים יהודיים.

מי שיש לו שני סבים
יהודיים נחשב בן
תערובת ('מישלינג').

בן תערובת שהיה נשוי
ליהודייה או משויך
לקהילה היהודית, הוגדר
גם כן כיהודי.

חוקי נירנברג

אריזציה

אריזציה משמעה העברת מקומות העבודה ונכסי היהודים, אל ידיהם של בני הגזע הארי. מטרת האריזציה היתה להשיג 'כלכלה נקייה מיהודים'.

לאחר נסיון החרם הכלכלי ב-1933, הבינו הנאצים שהוצאתם של היהודים מהכלכלה, צריכה להיעשות בתהליך הדרגתי.

האריזציה החלה כבר ב-1933, אך הוחרפה לאחר חוקי נירנברג.

הנאצים פעלו באלימות ובאיומים כנגד בתי עסק של יהודים, ואילצו אותם בדרכים שונות לפשוט רגל או למכור את עסקיהם לגרמנים "מרצונם החופשי".

יהודים אולצו למכור את נכסיהם במחירים אפסיים (לעיתים אף נאסרו עד שהסכימו לכך) ולוותר על מקומות העבודה שלהם.

עד סוף שנת 1938, כבר השתלטו הגרמנים על כל נכסי היהודים. למעלה מ-100,000 בתי עסק של יהודים הועברו לידיים גרמניות, ועשרות מיליארדים נשדדו על ידי הנאצים.

ב-1938 כבר הפכה האריזציה לרשמית ועל פי חוק.

בידוד חברתי

היהודים הוצאו אט אט מהחברה.
נאסרה עליהם הכניסה למקומות ציבוריים רבים,
כמו אולמות תיאטרון, בתי מלון ובתי קפה.
יהודים היו צריכים לשבת בספסלי רחוב נפרדים,
שהיו מסומנים, וקרונוות רכבת נפרדים.

יהודים בגרמניה הנאצית

הבידוד החברתי עודד על ידי החוק, אך נבע באופן מוחלט משיתוף הפעולה המלא של אזרחי גרמניה. פעמים רבות, גרמנים פעלו 'לפנים משורת הדין' כדי לבודד עוד יותר את היהודים. כך, למשל, בעיריית קלן אסרו על היהודים גם להשתמש במתקני הספורט העירוניים.

שלט בכניסה למקום מגורים:
"תושבי המקום אינם רוצים קשר
עם יהודים"

שלט זה הוצב על ידי תושבים גרמניים,
ביחמתם וברצונם החופשי, במקומות
מגורים רבים.

ילדה יהודייה מגרמניה, שהייתה בת שמונה בעת עליית הנאצים לשלטון, מספרת על האווירה ברחוב נגד היהודים:

בצאתי מבית הספר נטפלה אלי כנופיית נערים מציקים, מכים, וחרוזים בגנות היהודים בפיהם. בריצה אני אצה למקום מבטחים, חנותו של אבא. קיוויתי שאחד מעוברי האורח יתערב, ינזוף בנערים, יבוא לעזרתי, אבל דבר לא קרה. כבר אז אורחי גרמניה לא ראו, לא שמעו ולא ידעו על המתרחש סביבם.

אבא אמר: "כל זה יחלוף. העם הגרמני לא יסבול זמן רב את שלטונו של המשוגע הזה". הוא לא ידע עד כמה טעה!

[...] אנשים מכובדים, רופאים, בעלי מקצועות חופשיים ואנשי עסקים גרו בבית בו הייתה דירתנו. הם ומשפחותיהם חדלו לברך אותנו כאשר נפגשנו בחדר המדרגות. אחותי הקטנה, ברוניה, קידמה את פניהם כל פעם ב"בוקר טוב" צוהל מלווה בקידה חגיגית, אבל הם לא זיכו אותה אפילו בניד עפעף.

(רות עוזרד, נעורים במלכודת, תל אביב: משרד הביטחון, תשנ"ג, עמ' 17-26)

מטרות המדיניות הנאצית בשלב זה

- מימוש תורת הגזע.
- בידוד היהודים בגרמניה משאר האזרחים.
- השפלת היהודים והצגתם באור שלילי.

תרגול

קרא עמודים 27 - 37.

1. **הצג** שני צעדים אנטי-יהודיים שנקט המשטר הנאצי בשבועות הראשונים של שלטונו.
2. **הצג** את חוקי נירנברג, שחוקקו בשנת 1935, ו**הסבר** כיצד הם מבטאים עליית מדרגה במדיניות כנגד היהודים בגרמניה.
3. **הסבר** כיצד בודדו הנאצים את היהודים מבחינה כלכלית ומבחינה חברתית, בשנים 1935-1939.

ב-1936 התקיימה בברלין האולימפיאדה.
על מנת למנוע לחץ בין-לאומי לביטול
האולימפיאדה, חלה באותה שנה נסיגה
מסוימת בתוקפנות של המשטר הנאצי
כלפי היהודים.

השיפור במצב היהודים גרם אצל רבים
לאשליה שמדיניות הנאצים כלפי היהודים
לא תורע יותר.

במציאות, האולימפיאדה רק חיזקה את
בטחוננו של היטלר ביכולתה של גרמניה
לעשות ככל העולה על רוחה.

1938

שנת המפנה

נישול כלכלי ואלימות פיזית

בידוד חברתי

1933

ינואר 1933:
עליית היטלר
לשלטון

יום החרם הכלכלי
החוק להחזרת הפקידות...
שריפת הספרים

הפרדה גזעית

1935

חוקי נירנברג
אריזציה
בידוד חברתי

נישול כלכלי
ואלימות פיזית

1938

החרפת האריזציה
גירוש זבוונשין
ליל הבדולח

ספטמבר 1939:
פרוץ מלחמת
העולם השנייה

מפנה

הסלמה במדיניות הנאצית

בשנת 1938 הוקצנה המדיניות של גרמניה הנאצית. גרמניה החלה בכיבושן של מדינות הסמוכות לה, והתכוונה למלחמה כללית. במקביל, הוחרפה גם המדיניות כלפי היהודים.

'האנשלוס' (בגרמנית: סיפוח)
במרץ 1938 כבשה גרמניה את אוסטריה
ללא התנגדות צבאית, וללא תגובה של ממש
מצד בעלות הברית. היטלר הוכיח לעצמו
ולעולם שהוא יכול לעשות באירופה כרצונו.
עם הכניסה לאוסטריה, החלו הנאצים
להתעלל ביהודי המדינה ולהשפילם

סימון היהודים

ביולי 1938 חויבו היהודים
לשאת איתם תעודות זיהוי.

הנאצים החלו לסמן את
דרכוני היהודים באות J
(jude = יהודי).

לגבר הוסיפו את השם
"ישראל", ולאישה את השם
"שרה".

Remort: Oppeln	
Kennnummer: <i>100263</i>	
Gültig bis: <i>26. 7. 1944</i> 19 <i>44</i>	
Name	<i>Pillat, Hans</i>
Vornamen	<i>Hans, Marie, Hans</i>
Geburtsort	<i>14. Februar 1936</i>
Geburtsort	<i>Oppeln</i>
Beruf	
Unveränderliche Kennzeichen	<i>Mittelmal aus Galpa</i>
Veränderliche Kennzeichen	<i>galpa</i>
Bemerkungen:	<i>Heim.</i>

Dienstempel		Rechter Zeigefinger	
Lichtbild		Linker Zeigefinger	
Dienstempel			
(Unterschrift des Kennkarteninhabers)			
Oppeln , den <i>27. Februar</i> 19 <i>39</i>			
Der Polizeipräsident			
(Ausstellende Behörde)			
<i>Kalchauer</i>			
(Unterschrift des ausfertigenden Beamten)			

תעודת זיהוי של יהודי, עם חותמת נאצית
הסימון בתעודות הקדים את הטלאי הצהוב

אריזציה על-פי-חוק

תהליך נישולם הכלכלי של היהודים הוחרף. אם עד עתה מכרו היהודים את עסקיהם "מרצון", בשלב זה האריזציה נעשתה חוקית ורשמית.

נאסר על היהודים לעסוק במסחר או בכל עיסוק עצמאי. רשיונותיהם של כל הרופאים היהודים נשללו.

חשבונות הבנק נחסמו, ויהודים היו יכולים למשוך רק סכומי כסף מזעריים.

יהודים שרצו לברוח מגרמניה, היו חייבים להשאיר את כספם ואת רכושם מאחור.

גירוש זבונשין

באוקטובר 1938, גירשו הנאצים
בפתאומיות אלפי יהודים, שהיו
אזרחי פולין.

המגורשים הובלו לעבר הגבול עם
פולין, אך שם סירבו לתת להם
להיכנס למדינה.

הם רוכזו על יד הגבול הפולני-
גרמני, בעיירה בשם זבונשין, ושהו
שם ללא אוכל וללא קורת גג, במזג
אוויר מקפיא ובתנאים קשים.

כ-10,000 יהודים גורשו. חלק
מהמגורשים נשארו בזבונשין כמעט שנה,
עד שפולין הסכימה לקלוט אותם, חזמן
קצר לאחר מכן כבר נכבשה פולין על ידי
גרמניה.

מבין המשפחות שגורשו לזבונשין,
היתה גם משפחתו של הרשל
גרינשפן, צעיר בן 17, שגר באותו זמן
בפריז.

כששמע על הגירוש האכזרי של
משפחתו, החליט לנקום, והתנקש
בחיייו של דיפלומט גרמני.
הדיפלומט מת מפצעיו לאחר יומיים.

ליל הבדולח

ההתנקשות בחייו של הדיפלומט הגרמני, היתה
ההזדמנות שהנאצים חיכו לה. במהרה הפך סיפור
ההתנקשות של יהודי בגרמני, על ידי כלי התעמולה
הנאציים, ל'מתקפה של היהודים כנגד גרמניה'.

בלילה שלאחר הלוויה, ה-9 לנובמבר, ארגנו הנאצים
פוגרומים כנגד היהודים, בכל רחבי גרמניה.

הפרעות הוצגו על ידי הנאצים כספונטניות, וכ"זעם
עממי" של אזרחי גרמניה.

המשטרה ומכבי האש קיבלו הוראה שלא להפריע
לפורעים, ואף להפך, לסייע להם.

כמעט כל בתי הכנסת בגרמניה נשרפו והוחרבו
במהלך הפרעות.
אלפי בתי עסק ובתי מגורים יהודים נהרסו ונבזזו.
הנאצים דיווחו על מספר הרוגים קטן אך מעריכים כי
מאות יהודים נרצחו.

בבוקר למחרת היו רחובות הערים בגרמניה מכוסות בזכוכיות מנופצות. על שמן נקרא הלילה – ליל הבדולח.

יהודים שרוכזו לקראת גירוש לדכאו לאחר ליל הבדולח
בבאדן-באדן.
חלק גדול מהיהודים שוחרר ממחנות הריכוז, ונלקח
אליהם בשנית באקציות מהגטאות.

300,000 גברים יהודים
נלקחו למחנה הריכוז דכאו
ולמחנות הריכוז.

שם נרצחו מאות נוספים.
לראשונה, יהודים נרצחו
באופן מאורגן ברחובות
גרמניה.

היה זה מפנה דרמטי
במדיניות הנאצית, שהעיד
על המתרחש לבוא.

נובמבר 1938,

ליל חושבת שזה היה ה-11 בנובמבר,

עדויות של אלזה פליישמן על אירועי ליל הבדולח ברגנסבורג

הנזקים לרכוש היו עצומים, והוערכו במאות מיליונים.
הנאצים החליטו להפקיע את תשלומי הביטוח, ולהשית
את תיקון הנזקים על היהודים עצמם.

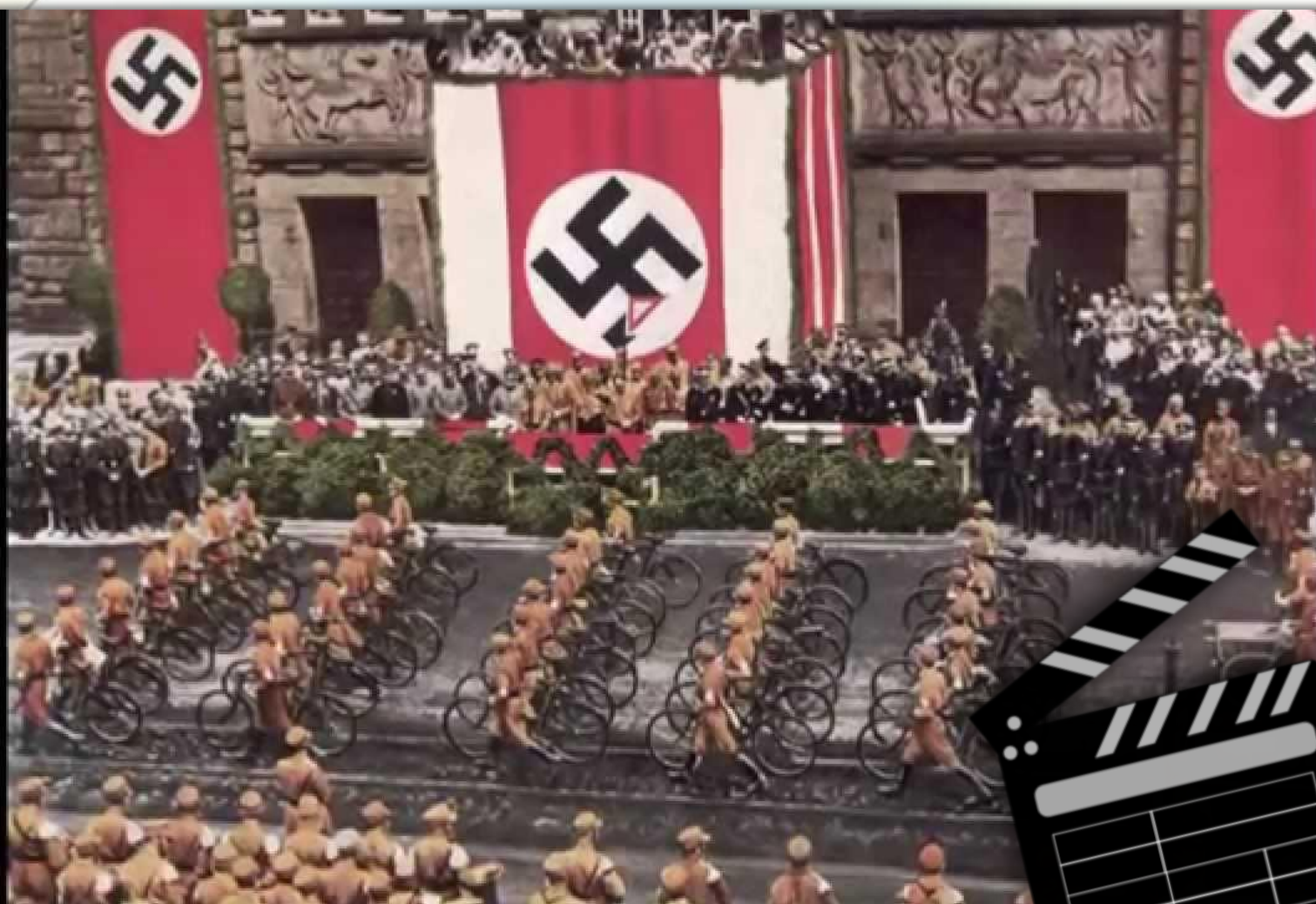
בנוסף, הוטל על יהודי גרמניה 'קנס' של מיליארד מארק.
מיד לאחר ליל הבדולח, הוציאו הנאצים תקנות חדשות
במטרה לעודד את הגירת היהודים מחוץ לגרמניה
ולהשלים את תהליך האריזציה.

פעילותם של הארגונים היהודיים הופסקה, ונסגרו
העיתונים היהודיים ובתי המדרש לרבנים.

רכושם וכספם של היהודים שברחו מגרמניה נלקח על
ידי הנאצים.

מטרות הנאצים בליל הבדולח

- לעורר את דעת הקהל בגרמניה נגד היהודים ולהגביר את השנאה.
- זירוז ועידוד יציאתם של היהודים מגרמניה.
- נישול יהודי גרמניה באופן סופי מכל מעמד משפטי, חברתי וכלכלי.

עדותו של אגי לויזון

התפתחות המדיניות הנאצית כלפי היהודים מעליית היטלר לשלטון ועד תחילת המלחמה

<u>מטרה</u>	אלימות פיזית	בתחום המשפטי - חקיקתי	בתחום הכלכלי	בתחום החברתי והתרבותי	
בידוד חברתי	-	החוק להחזרת הפקידות המקצועית על כנה	יום החרם הכלכלי	איסור שחיטה כשרה שריפת הספרים, הוצאת יהודים מאוניברסיטאות	1933 - 1935
הפרדה גזעית	-	חוקי נירנברג ביטול האמנציפציה ליהודים	אריזציה - השתלטות הדרגתית על נכסי היהודים	איסור כניסה למקומות ציבוריים הפרדה בספסלים וברכבות	1935 - 1937
נישול כלכלי ואלימות פיזית	גירוש זבונישין ליל הבדולח	הוצאת הארגונים היהודיים אל מחוץ לחוק	אריזציה - השתלטות מוחלטת על כספם ופרנסתם של היהודים	סימון הדרכונים	1938 - 1939

מדוע המדיניות התפתחה בהדרגה?

יום החרם הכלכלי ב-1933 הראה לנאצים שתוקפנות כלפי היהודים תיתקל בהתנגדות הן מבית והן מחוץ.

ניתן להסביר את ההחרפה ההדרגתית במדיניות הנאצית כלפי היהודים בשני דרכים:

א. רצון לשיתוף פעולה של העם הגרמני – על מנת שהגרמנים ישתפו פעולה עם תוקפנות כה חזקה כלפי היהודים, היה צריך לבודד אותם מהחברה ולהכשיר את הלבבות באופן הדרגתי.

ב. בחינת התגובה של העולם – הנאצים רצו לוודא שצעדיהם כנגד היהודים לא יובילו לעימות בין-לאומי.

שלבי ההחרפה של המדיניות הנאצית כלפי היהודים, מקבילים להחרפה של מדיניות החוץ הנאצית.

ככל שהיטלר נוכח לדעת שמעצמות אירופה האחרות (בריטניה וצרפת) אינן מתנגדות לו במישור המדיני אלא מגיבות באופן פייסני, כך גבר בטחונו להחריף את צעדיו גם כלפי היהודים.

מנגד, כאשר היטלר הבין שמלחמת העולם בלאו הכי מתקרבת, וכבר אין טעם לפעול בריסון מדיני, גם פעולותיו נגד היהודים הפכו להיות חסרות מעצורים.

החרפה במדיניות כלפי היהודים	החרפה במדיניות החוץ הגרמנית ותגובה פייסנית מצד המעצמות	
היטלר מתחיל בהפרדה גזעית	היטלר מכריז על חימושה מחדש של גרמניה, בניגוד להסכמי ורסאי. היטלר מקים מחדש את הצבא הגרמני ובונה חילות אוויר וים. צרפת ובריטניה לא מגיבות. בריטניה אף חותמת על הסכם ימי שמתיר לגרמניה לבנות צי צוללות.	1935
היטלר מתחיל בנישול כלכלי ואלימות פיזית	גרמניה מספחת את אוסטריה ("האנשלוס"), בניגוד להסכמי ורסאי. צרפת ובריטניה לא מגיבות. גרמניה מספחת גם את חבל הסודטים בצ'כסלובוקיה. בריטניה וצרפת חותמות איתו על הסכם מינכן, שבו הן לא ימנעו זאת, בתמורה לכך שזאת תהיה דרישתו האחרונה. היטלר פולש לצ'כסלובוקיה. בריטניה וצרפת לא מגיבות.	1938

**רואים
היסטוריה**

**עדיניות הנאצית כלפי יהודי גרמניה
(1933-1939)**

toldot.cet.ac.il

תרגול

קרא עמודים 39 - 44.

1. **הצג** את ההחרפה שחלה בשנת 1938 במדיניות הנאצים כלפי היהודים, בתחום החברתי והכלכלי.
2. **הסבר** מה המפנה שחל בליל הבדולח, במדיניותם של הנאצים כלפי היהודים.
3. **הסבר** את הקשר בין מדיניות החוץ הנאצית, בשנים 1933 – 1939, למדיניותם כלפי היהודים.